

” Чистякова І., Латишев В. Позашкільні програми в системі середньої освіти США: історичний контекст. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2025. Том 13, № 4. С. 84-90. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i4-012>.

Chystiakova I., Latyshev V. Pozashkilni prohramy v systemy serednoi osvity SSHA: istorychnyi kontekst [Afterschool programs in the U.S. secondary education system: historical context]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka - Education. Innovation. Practice*, 2025. Vol. 13, No 4. S. 84-90. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i4-012>.

УДК 378

DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i4-012

Ірина ЧИСТЯКОВА

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8645-510X>
pedagogyniversitet2017@gmail.com

Володимир ЛАТИШЕВ

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3302-7958>
mtz@sspu.edu.ua

ПОЗАШКІЛЬНІ ПРОГРАМИ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ США: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Анотація. У статті виокремлено й проаналізовано історичні етапи розвитку системи позашкільної освіти США (початковий – 1800–1900-ті роки; популяризації – 1950–1960-ті роки; поширення – 1970–1980-ті роки; сучасний – 1990-ті роки – сьогодення). Значні досягнення щодо організації позашкільної освіти має США, що уможлиблює використання позитивного американського досвіду для реформування, удосконалення й модернізації позашкільля в Україні. Доведено, що позакласна діяльність, незалежно від того, як вона називається, є невід’ємною, життєво важливою та широкою складовою освіти в Америці. Розвиток умінь працювати в колективі, формування хобі та інтересів, створення шкільних щорічників, газет і театральних вистав, а також участь у міжшкільних змаганнях і внутрішкільних спортивних заходах відкривають учням багато можливостей для виявлення та розвитку талантів, що наближають їх до реального життя в дорослому суспільстві. Зазначено, що програми позашкільної освіти мають довгу та багату історію надання освітніх, розважальних та допоміжних послуг для дітей і підлітків поза звичайним шкільним часом. Ці програми відіграють важливу роль у житті мільйонів школярів у всьому світі, пропонуючи їм безпечно та контрольоване середовище для участі в різноманітних видах діяльності та навчання новим навичкам. Визначено й окреслено фактори, які впливають на розвиток системи позашкільної освіти: зміни в американській системі працевлаштування (зростання участі жінок у оплачуваній праці та рівня зайнятості матерів), зміни соціального середовища в неблагополучних районах (занепокоєння щодо впливу злочинності та насильства в неблагополучних районах та згубний вплив такого середовища на академічний і соціальний розвиток дітей), занепокоєння щодо догляду за дітьми, які самостійно організовують своє позашкільне дозвілля (виникнення академічних і соціальних проблем адаптації дітей, які знаходяться в умовах самодогляду), соціально-економічна політика (участь уряду в розвитку системи позашкільної освіти).

Ключові слова: середня освіта, позашкільна освіта, позашкільні програми, програми позашкільної освіти, історичний розвиток системи позашкільної освіти, США.

Iryna CHYSTIAKOVA

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
<https://orcid.org/0000-0001-8645-510X>
pedagogyniversitet2017@gmail.com

Volodymyr LATYSHEV

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
<https://orcid.org/0000-0003-3302-7958>
mtz@sspu.edu.ua

AFTERSCHOOL PROGRAMS IN THE U.S. SECONDARY EDUCATION SYSTEM: HISTORICAL CONTEXT

Abstract. The article identifies and analyzes the historical stages in the development of the U.S. afterschool education system (initial stage – 1800s–1900s; popularization – 1950s–1960s; expansion – 1970s–1980s; contemporary stage – 1990s to the present). The United States has made significant achievements in organizing afterschool education, which makes it possible to adopt positive American experience for the reform, improvement, and modernization of afterschool education in Ukraine. It has been proven that extracurricular activities – regardless of their name – are an integral, essential, and broad component of education in America. The development of teamwork skills, the formation of hobbies and interests, the creation of school yearbooks, newspapers, and theatrical performances, as well as participation in interschool competitions and intramural sports events, offer students many opportunities to discover and develop their talents, helping to prepare them for real life in adult society. It is noted that afterschool education programs have a long and rich history of providing educational, recreational, and support services for children and adolescents outside regular school hours. These programs play a crucial role in the lives of millions of schoolchildren around the world by offering them a safe and supervised environment to participate in various activities and learn new skills. The article identifies and outlines the factors influencing the development of the afterschool education system, including: changes in the American employment system (such as increased participation of women in paid labor and the rising employment rate of mothers), changes in the social environment of disadvantaged areas (concerns about the effects of crime and violence in such neighborhoods and their negative impact on children's academic and social development), concerns about the care of children who organize their own afterschool leisure time (leading to academic and social adjustment problems for self-care children), and socio-economic policies (such as government involvement in the development of the afterschool education system).

Key words: secondary education, afterschool education, afterschool programs, afterschool education programs, historical development of the afterschool education system, USA.

Постановка проблеми. На всіх історичних етапах розвитку суспільства важливе значення для становлення особистості дитини відігравала позашкільна освіта. Нині система позашкільної освіти є складовою системи освіти більшості країн світу, у тому числі й України, яка відіграє важливе значення у формуванні освітнього простору. Позашкільна освіта сприяє розвитку здібностей в учнівської молоді, набуттю окремих професійних компетентностей, необхідних для подальшого становлення, реалізації та соціалізації особистості школяра. Важливе значення позашкільної освіти для учнівської молоді України відображено в низці нормативних документів, як-от: Конституція України (1996), Стратегія розвитку позашкільної освіти України (2018), Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про позашкільну освіту» (2000), Закон України «Про охорону дитинства» (2001), Загальна декларація прав людини (1948), Конвенція ООН про права дитини (1989), Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (1990) та ін.

Белике значення у подальшому розвитку системи позашкільної освіти України, на наш погляд, має вивчення зарубіжного освітнього досвіду. Значні досягнення щодо організації позашкільної освіти має США, що уможливило використання позитивного американського досвіду для реформування, удосконалення й модернізації позашкільної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти системи позашкільної освіти в Україні стали предметом розгляду таких науковців, як: О. Биковська, М.-М. Бойко, В. Вербицький, О. Матвієнко, Ю. Музика, Л. Нос, Г. Пустовіт, Н. Савченко, Т. Сущенко, Т. Цвірова та ін. Серед проблем, які піднімають зазначені науковці, виокремимо такі: теоретико-методичні основи позашкільної освіти; розробка методики позашкільної освіти на засадах компетентнісного підходу; міжнародний досвід організації системи позашкільної освіти; актуальні проблеми діяльності закладів позашкільної освіти різних профілів, наприклад, еколого-натуралістичного; моральне виховання молодших школярів у позаурочній та позашкільній діяльності; особливості організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти; основні психолого-педагогічні та соціально-педагогічні особливості позашкільного освітньо-виховного середовища; історичний розвиток системи позашкільної освіти України; теоретико-педагогічні, концептуальні пріоритети реформування позашкільної освіти та ін.

Серед американських учених, які займалися дослідженнями позашкільної освіти назвемо Г. Вайс (Heather V. Weiss) (прогнозування участі молоді у позашкільному житті: численні ризики та відмінності у розвитку), Р. Гальперн (Robert Halpern) (можливості позашкільного навчання), Д. Гол (Georgia Hall) (в'язок якості позашкільних програм з розвитком соціальних, емоційних та граматичних навичок), Д. Грант (Jodi Grant) (доступність якісних позашкільних програм для дітей та молоді), Д. Дурлак (Joseph Durlak) (аналіз позашкільних програм, спрямованих на розвиток особистих і соціальних навичок у дітей і підлітків), Д. Вендел (Deborah Lowe Vandell) (організовані позашкільні заходи як контекст розвитку дітей та підлітків), Е. Зіглер (Edward Zigler) (позашкільні програми в Америці: походження, зростання, популярність і політика), Д. Махоні (Joseph Mahoney) (екологічний аналіз участі в позашкільних програмах та розвиток академічної успішності й мотиваційних якостей у дітей з малозабезпечених сімей), П. Літл (Priscilla M.D. Little) (демографічні відмінності в моделях участі молоді в позашкільних заходах) та ін.

К. Фостер наголошує, що позакласна діяльність присутня на всіх рівнях американської шкільної системи, особливо в середніх школах [9]. Р. Еммер зауважує на наявності низки наукових термінів, пов'язаних із поняттям «позашкільна діяльність», зокрема «позакласна діяльність», «співдружня діяльність» та «позааудиторна діяльність», які часто використовуються як синоніми для позначення таких форм діяльності й досвіду, як дебати, спорт, музика, театр, шкільні видання, учнівське самоврядування, шкільні клуби, конкурси та різноманітні соціальні заходи [3-8]. Ця безліч видів діяльності, на думку М. Барб'єрі, утворює третій навчальний компонент – поруч із обов'язковим та вибірковим навчальними планами і добре інтегрується в щоденне шкільне життя [1]. Як стверджують Ф. Луненбург і А. Орнштейн, позакласні заходи є добровільними, затверджуються й підтримуються шкільною адміністрацією та не дають академічних балів, необхідних для закінчення школи [15].

Мета статті – проаналізувати історичний розвиток системи позашкільної освіти США.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети дослідження використано такі методи: загальнонаукові – аналіз, синтез, абстрагування, порівняння й узагальнення, що дали змогу з'ясувати організаційно-педагогічні засади розвитку системи позашкільної освіти в США; конкретно-наукові – історичний, системно-структурний та системно-функціональний аналіз стали основою для характеристики американської системи позашкільної освіти в різні історичні етапи.

Виклад основного матеріалу. Позашкільні програми мають довгу та багату історію надання освітніх, розважальних та допоміжних послуг для дітей і підлітків поза звичайним шкільним часом. Ці програми відіграють важливу роль у житті мільйонів школярів у всьому світі, пропонуючи їм безпечне та контрольоване середовище для участі в різноманітних видах діяльності та навчання новим навичкам.

Погоджуємося із позицією Р. Ларсона, який відзначав, що позакласна діяльність, незалежно від того, як вона називається, є невід'ємною, життєво важливою та широкою складовою освіти в Америці.

Розвиток умінь працювати в колективі, формування хобі та інтересів, створення шкільних щорічників, газет і театральних вистав, а також участь у міжшкільних змаганнях і внутрішкільних спортивних заходах відкривають учням багато можливостей для виявлення та розвитку талантів, що наближають їх до реального життя в дорослому суспільстві [13].

Отже, ураховуючи наявні наукові розвідки проблеми американської системи позашкільної освіти, можемо з упевненістю стверджувати, що основа програми учнівської діяльності в американських школах базується на ідеї змістовного та гідного використання вільного часу як важливої мети освіти.

Хоча цілі середньої освіти протягом багатьох років формулювалися по-різному, однією з перших спроб чітко окреслити навчальну програму середньої школи стали Кардинальні принципи середньої освіти 1918 року (Commission on the Reorganization of Secondary Education). Ці сім кардинальних принципів мали значний вплив на формування освітніх цілей понад дев'ять десятиліть [9]. Їхня важливість полягала в переосмисленні навчального плану, щоб включити до нього всі види діяльності, які впливають на те, як люди думають, відчувають, вірять і поведуться. Соціальні події, спорт, клуби та всі форми дозвілля стали частиною системи цінностей і чеснот, що лежать в основі американської освіти та демократичного способу життя.

У межах розгляду історичного контексту розвитку системи позашкільної освіти США, вважаємо за необхідне звернути увагу на фактори, які впливають на активізацію використання програм позашкільної діяльності в США. Серед інших нами було виокремлено такі:

- зміни в американській системі працевлаштування.

Від часу свого виникнення й до сьогодні одним із головних чинників, що сприяли зростанню програм позашкільної діяльності, стали зміни в складі родини та участі в професійній діяльності.

Зокрема, зростання участі жінок у оплачуваній праці створило потребу в нагляді за дітьми, яку вже не могла забезпечити традиційна роль і структура сім'ї. Це зростання було особливо стрімким у роки Другої світової війни та після неї. Уже в 1955 році 38% матерів, які мали дітей віком від 6 до 17 років, були працевлаштовані [21]. З того часу цей відсоток постійно зростав: 46% у 1965 році, 55% у 1975, 70% у 1985 та 76% у 1995 році. У 2004 році вже 78% матерів, чії діти навчалися в школі, працювали [21]. Ці зміни в структурі системи працевлаштування були зумовлені низкою факторів, зокрема економічною необхідністю та зростанням кількості неповних сімей.

Зростання рівня зайнятості матерів суттєво вплинуло на систему догляду за дітьми в США. Унаслідок розриву між часом закінчення навчального дня у дітей та завершенням робочого дня батьків, для багатьох працюючих сімей стало неможливим забезпечити безпосередній батьківський нагляд за дітьми у післяшкільні години. Цей «розрив у нагляді», а також зростання інтересу до вивчення дитинства [22], привернули додаткову увагу до потреби у безпечних і контрольованих дорослими позашкільних заходах для дітей шкільного віку [10; 12].

Початок XXI століття ознаменувався появою в США Закону «Про особисту відповідальність і реформу системи соціального забезпечення» 1996 року (так звана «реформа добробуту»), що відобразилося на зайнятості батьків у сім'ях із низьким доходом.

Цей закон скасував програму грошової допомоги сім'ям з дітьми як гарантовану соціальну виплату (AFDC) і запровадив сильні стимули для дорослих відмовитися від допомоги і перейти до участі в оплачуваній праці (Національна дослідницька рада та Інститут медицини (NRC-IOM), 2003).

- зміни соціального середовища в американських неблагополучних районах.

Зміни та занепокоєння щодо соціального середовища в неблагополучних районах також вплинули на зростання кількості програм позашкільної зайнятості. Розширення міських територій і багатоквартирної забудови на початку XX століття розширило ігровий простір дітей на вулиці, що викликало нові побоювання щодо їхнього здоров'я та безпеки.

До 1960-х років внутрішні міські райони ставали дедалі небезпечнішими для дітей, що, за словами Р. Гелперна [10], було наслідком «руйнування традиційної соціальної організації, зниження рівня неформального соціального контролю та переходу від конфліктів між вуличними бандами до насильства, пов'язаного з наркотиками» [10, с. 200].

Занепокоєння щодо впливу злочинності та насильства в неблагополучних районах на дітей зберігаються й досі, а потенційно згубний вплив такого середовища на академічний і соціальний розвиток дітей уже добре задокументований [19].

Згідно з дослідженнями С. А. Ньюмена, Дж. А. Фокса, І. А. Фланна та В. Крістенсона, саме в період між 15:00 та 18:00 годиною (після завершення навчальних занять у школі) спостерігається пік підліткової злочинності та насильства з боку банд [17]. У зв'язку з цим організації, як-от Боротьба зі злочинністю: інвестуйте в дітей (Fight Crime: Invest in Kids), стверджують, що програми позашкільної діяльності можуть відігравати важливу роль у захисті дітей від злочинності та насильства, забезпечуючи безпечне середовище під наглядом дорослих.

Означена думка була підтверджена американськими дослідниками Х. Лордом і Дж. А. Махоні [14] у процесі дослідження впливу позашкільної діяльності на академічні досягнення школярів та їх поведінкові особливості.

– занепокоєння щодо догляду за дітьми, які самостійно організують своє позашкільне дозвілля.

Хоча багатьом батькам вдалося знайти заходи для догляду за дітьми під наглядом дорослих у позашкільний час, альтернативою для мільйонів американських сімей є догляд за собою (тобто позашкільний час, коли дитина не перебуває під безпосереднім наглядом дорослого протягом тривалого часу).

Хоча історична документація щодо рівня поширеності догляду за собою в позашкільний час є обмеженою, дані перепису населення США свідчать про те, що така практика з роками стала більш поширеною серед американських родин.

Зростання кількості дітей, які доглядають за собою в позашкільний час, імовірно, пов'язане зі збільшенням рівня зайнятості матерів та тривалістю робочого дня, зростанням частки неповних сімей, а також із відсутністю доступних або фінансово прийнятних альтернатив позашкільного догляду для працюючих батьків

Одним зі стимулів для розширення програм позашкільної освіти є занепокоєння щодо того, що діти, які знаходяться у самогляді, перебувають у групі ризику щодо виникнення академічних і соціальних проблем адаптації. Проте наслідки самогляду для дітей шкільного віку стали предметом дискусій у науковій літературі та в рамках політичних ініціатив, спрямованих на втручання у сферу позашкільного догляду за дітьми.

З одного боку, самогляд раніше розглядався, і певною мірою досі розглядається, як спосіб сприяння відповідальності та самостійності. Наприклад, поряд із ризиками самогляду, Д. Райлі та Дж. Стайнберг (2004) визнають і деякі можливі переваги, зокрема надання дітям можливостей для прояву автономії та розвитку навичок без участі дорослих, а також створення умов, які (за відсутності альтернативи з наглядом) дають батькам змогу працювати й забезпечувати дохід для родини.

З іншого боку, протягом десятиліть науковці звертали увагу на можливі небезпеки самогляду. Наприклад, незалежно від демографічних чинників, було встановлено, що діти, які залишаються вдома без нагляду, мають підвищений ризик стресу, самотності та страху вдома, низької соціальної компетентності, поганих оцінок і невисоких досягнень у навчанні, високого рівня вживання сигарет, алкоголю та марихуани серед учнів середньої школи.

Більше того, самогляд поза домом у підлітків (тобто будь-які неконтрольовані дорослими позашкільні заняття поза межами дому, включно з активностями з однолітками) також асоціюється з низькими навчальними досягненнями, високим рівнем зовнішніх проблем поведінки у шкільному середовищі, а також підвищеною вразливістю до тиску з боку однолітків.

Ці загальні зв'язки варіюються залежно від тривалості досвіду самогляду, індивідуальних особливостей дитини та екологічних умов, у яких відбувається самогляд. Окрім індивідуальних характеристик, соціально-економічний статус і умови в районі проживання також, ймовірно, впливають на ці зв'язки. Негативні соціальні та навчальні наслідки самогляду більш помітні серед дітей із малозабезпечених сімей і серед бідних дітей, які проживають у районах з високим рівнем злочинності та насильства

Загалом, кілька науковців погоджуються з тим, що позашкільний час без нагляду дорослих надає менше можливостей для розвитку академічних та соціальних компетентностей і підвищує ризик виникнення проблем адаптації у дітей порівняно з умовами, де присутній дорослий нагляд, як-от у програмах позашкільного догляду. Цей загальний висновок разом із науковими доказами, що його підтверджують, сприяв винесенню питання позашкільного догляду за дітьми на перший план політичних обговорень, а також посиленню попиту на програми позашкільного догляду та зростанню їхньої популярності.

Відтак, ураховуючи результати проведеного аналізу наукових розвідок з досліджуваної проблеми та зазначене вище, нами було виокремлено 4 етапи розвитку системи позашкільної освіти в США, а саме:

1 етап (кінець 1800-х – початок 1900-х років) – початковий;

2 етап (1950-ті – 1960-ті роки) – популяризації;

3 етап (1970-ті – 1980-ті роки) – поширення;

4 етап (1990-ті – сьогодні) – сучасний.

Коротко охарактеризуємо визначені нами етапи.

Початковий рівень. Коріння позашкільних програм можна простежити до кінця 1800-х і початку 1900-х років, коли підприємці визнали потребу в позашкільних заходах для дітей у містах. Ці ранні програми були зосереджені на фізичній підготовці, базовій грамотності та розвитку соціальних навичок. Вони в основному діяли як приватні підприємства або громадські організації, а батьки платили за участь своїх дітей.

Популяризації. Післяшкільні програми набрали обертів у, коли реформатори освіти визнали важливість надання всебічної підтримки учням поза аудиторією. Ці програми часто підтримувалися муніципальними органами влади та некомерційними організаціями, фінансування надходило як з державних, так і з приватних джерел.

Поширення. У 1970-х і 80-х роках післяшкільні програми розширили свою спрямованість, включивши академічну підтримку, мистецьку та музичну діяльність, а також професійне навчання. Ці програми були спрямовані на задоволення різноманітних потреб учнів, особливо із сімей з низьким рівнем доходу, які можуть не мати доступу до подібних можливостей поза школою.

Боротьба за підтримку догляду за дітьми дошкільного та шкільного віку історично була складною. Багато політиків, особливо консервативних поглядів, розглядають догляд за дітьми як справу родини, а не сферу відповідальності держави. Цю точку зору можна протиставити ідеї, що уряд має надавати допомогу з догляду за дітьми, щоб підтримати працюючих матерів із малими дітьми. У відповідь на такі протилежні погляди та очевидні потреби працюючих сімей питання догляду за дітьми стало частиною політичних дискусій у Вашингтоні ще з кінця 1960-х років. Під головуванням президента Ніксона у 1969 році була проведена перша Конференція Білого дому з питань дітей та молоді. Саме ця конференція призвела до розробки Закону про всебічний розвиток дитини 1971 року (відомого також як законопроект Мондейла-Брадамаса) – найвсеосяжнішої політики в галузі догляду за дітьми, яку будь-коли пропонували у США (Morgan, 2001). Згідно з проектом, закон передбачав право на якісні послуги з догляду за дітьми для всіх дітей, незалежно від соціально-економічного статусу (H.R. 6748). У законопроекті також наголошувалося на необхідності підтримки дітей із малозабезпечених родин і пропонувались стандарти для підвищення якості та ефективності програм догляду.

Однак ранній випуск звіту «Вікна у догляд за дітьми» у 1970 році – першого національного звіту про якість догляду за дітьми, підготовленого Національною радою єврейських жінок (NCJW) [12], – наголосив на серйозних обмеженнях у забезпеченні якісного догляду в програмах по всій території США. Стало очевидно, що країна не була готова до впровадження національної системи догляду за дітьми, яка б гарантувала якісні програми для дітей будь-якого віку. У світлі цієї інформації була організована Конференція з питань догляду за дітьми 1970 року під головуванням тодішнього керівника Служби охорони здоров'я США.

Бюро у справах дітей, очолюване професором Едвардом Зіглером (Єльський університет), організувало конференцію з метою надання інформації про якісний догляд за дітьми для підготовки країни до впровадження Закону про всебічний розвиток дитини 1971 року.

У конференції взяли участь близько тисячі учасників, включно з провідними національними експертами з догляду за дітьми. Обговорення зосереджувалися на потребах у догляді та можливих рішеннях для трьох вікових груп — немовлят/малюків, дітей дошкільного віку та дітей шкільного віку. Результатом конференції стали своєрідні «кулінарні книги» (покрокові інструкції) щодо створення якісних програм для кожної з трьох груп. При цьому було відзначено, що забезпечення позашкільних програм для дітей шкільного віку є найбільшою можливістю для надання якісного догляду, оскільки такі програми мають відносно низьку вартість. Ці інформаційні матеріали були поширені через Управління розвитку дитини, в якому функціонувало Бюро у справах дітей, і яке мало взяти на себе управлінську роль у реалізації Закону про всебічний розвиток дитини 1971 року.

На жаль, Закон про всебічний розвиток дитини було ветовано президентом Ніксоном після того, як його схвалив Конгрес. Варто зазначити, що з того часу нове законодавство не проходило через Конгрес аж до ухвалення Закону про блокові гранти на розвиток догляду за дітьми у 1990 році [23].

Проте обговорення в Конгресі щодо системи позашкільної освіти не припинилися після вето Ніксона. У відповідь на це сенатор Кріс Додд ініціював і очолив перший Конгресовий дитячий кокус у 1983 році. Темою першого кокусу стали так звані «діти-замочки» (latchkey children).

Зауважимо, що важливість програм позашкільної освіти знову опинилася в центрі уваги у 1988 році. Того року Брюс Беббіт, який виступав за розвиток догляду за дітьми як колишній губернатор Аризони, балотувався на висунення кандидатом у президенти США від Демократичної партії. Під час формування своєї передвиборчої програми Беббіт зібрав групу з дванадцяти експертів з питань догляду за дітьми, щоб дізнатися про найнагальніші та найреальніші проблеми у цій сфері, з якими стикається країна. Група дійшла згоди, що забезпечення догляду за дітьми після школи є досяжною метою, яку варто включити до його політичної платформи.

Наголосимо, що першою вагомою федеральною ініціативою в галузі догляду за дітьми шкільного віку став Закон про блокові гранти на розвиток догляду за дітьми (Child Care Development and Block Grant, CCDBG) 1990 року, який нині називається Фондом розвитку догляду за дітьми (Child Care Development Fund, CCDF). Цей грант надає допомогу сім'ям із низьким рівнем доходу та тим, хто отримує або переходить із державної допомоги, шляхом субсидування витрат на догляд за дітьми.

Сучасний. У сучасному швидкоплинному та постійно мінливому світі програми позашкільних закладів освіти продовжують розвиватися, щоб задовольнити унікальні потреби учнів XXI століття.

Вони все більше зосереджуються на сприянні академічним досягненням, соціальному та емоційному благополуччю та розвитку характеру. До того ж, програми тепер пропонують широкий спектр заходів, включаючи спорт, технології, кодування та виконавське мистецтво.

Кінець XX століття – початок XXI століття став періодом постійного зростання й зростаючої зацікавленості у програмах позашкільної освіти. Національне дослідження догляду до та після школи 1991 року (National Before and After School Study) [20], яке охопило національно репрезентативну вибірку, надало оцінку щодо кількості американських дітей, які брали участь у програмах позашкільної освіти. У дослідженні повідомлялося, що приблизно 1,7 мільйона дітей з 0 по 8 клас відвідували формальні програми до або після школи.

У 1997 році Національне опитування американських сімей (National Survey of American Families), яке охоплювало репрезентативну вибірку сімей у 13 штатах, виявило, що приблизно 6,7 мільйона дітей віком від 6 до 12 років були залучені до програм позашкільної освіти [2]. Більш нещодавно, опитування America After 3PM – національне дослідження дітей шкільного віку з 0 по 12 клас, проведене Afterschool Alliance у 2004 році – повідомило, що 6,5 мільйона дітей брали участь у програмах позашкільної освіти.

Такий стан речей був викликаний низкою факторів, як-от:

– політичні програми президентів. Так, політична програма президента Клінтона приділяла значну увагу догляду за дітьми шкільного віку. Адміністрація Клінтона успішно ухвалила законодавство щодо Програм громадських навчальних центрів XXI століття (21st-Century Community Learning Centers). Ці програми стали головним джерелом федеральної підтримки системи позашкільної освіти у США.

Однак за адміністрації Буша фінансування програм 21CCLC було повторно затверджене 8 січня 2002 року як Розділ IV, Частина В Закону «Жодна дитина не залишена без уваги» (Leave No Child Behind Act, NCLB) 2001 року. Повторне затвердження призвело до низки змін, які вплинули на розподіл коштів, зміст програм та вимоги до їх оцінювання (зокрема, управління програмами було передано з федерального на державний рівень, зросли вимоги до оцінювання та індикаторів ефективності, з'явився сильніший акцент на академічному збагаченні, а цільове фінансування змістилося у бік шкіл з низькою успішністю у малозабезпечених районах).

Дефіцит фінансування та запропоноване скорочення бюджету для програм 21CCLC, у поєднанні з їхньою популярністю серед громадськості, знову привернули увагу до програм позашкільної освіти під час президентських виборів 2004 року.

Однак після переобрання президента Буша у 2004 році федеральне фінансування програм 21CCLC загалом залишалося замороженим на рівні приблизно 1 мільярда доларів на рік. Винятком стало фінансування у 2008 році. 11 березня 2008 року Підкомітет Палати представників з питань дошкільної освіти провів слухання під назвою «Післяшкільні програми: як бюджет адміністрації Буша впливає на дітей і родини», які були присвячені можливим наслідкам запропонованих президентом скорочень витрат на позашкільні програми.

– власні ініціативи урядів штатів і місцевих органів влади. Так, уряди штатів і місцеві органи влади в останні роки розробили власні ініціативи для підтримки програм позашкільної освіти. Однією з унікальних ініціатив є Пропозиція 49 штату Каліфорнія. За ініціативи губернатора Арнольда Шварценеггера, Пропозиція 49 (також відома як Закон про освітні та безпекові програми до і після школи (ASES) 2002 року) передбачає фінансування для:

- 1) підтримки чинного фінансування програм до і після школи;
- 2) надання права участі всім початковим і середнім школам штату Каліфорнія, які подають якісні заявки.

Означена програма є діючою та дієвою. Школи-отримувачі, в основному, обслуговують учнів із малозабезпечених родин.

На початку XXI століття найзначніші ініціативи системи позашкільної освіти реалізуються на рівні міст та місцевих органів влади. Одним із прикладів є програма Boston's After School & Beyond – результат злиття ініціативи Boston 2–6pm After-School Initiative та програми Boston's After-School for All Partnerships. Програма надає фінансування, ресурси та підтримку кваліфікованим закладам позашкільної освіти. Іншою великою міською ініціативою є програма NYC Out-of-School Time (OST), започаткована у жовтні 2005 року. Після дворічного маркетингового дослідження, яке мало на меті краще зрозуміти потреби в догляді за дітьми в різних районах міста, програма NYC OST забезпечила безкоштовні заклади позашкільної освіти для понад 550 районів по всьому Нью-Йорку.

– зростання кількості квазіекспериментальних і експериментальних досліджень впливу участі у програмах позашкільної освіти на розвиток дітей. Такі дослідження свідчать, що участь у програмах позашкільної освіти може мати важливі наслідки для академічної успішності дітей, їхньої соціальної поведінки та взаємин, а також фізичного здоров'я. Одним із результатів стало перетворення сприйняття та цілей програм позашкільної освіти: з базового догляду за дітьми та дозвілля – до розвиткових середовищ, які мають потенціал робити суттєвий внесок у позитивний розвиток дітей.

– участь дослідницьких установ, агентств, які надають гранти, а також організацій з адвокації та освіти у розвитку програм позашкільної освіти. Наприклад, Harvard Family Research Project (HFRP; заснований і керований Хізер Вайс з 1983 року) публікує журнал *The Evaluation Exchange* з 1995 року. Цей кварталний журнал обговорює поточні питання оцінки програм і кілька випусків присвячено інноваціям, викликам і суперечкам у дослідженнях проблеми позашкільної освіти. Початок ХХІ століття ознаменувався тим, що грантові установи також зробили пріоритетом надання грантів для досліджень позашкільної освіти. Наприклад, спеціальні ініціативи William T. Grant Foundation зосереджуються на поліпшенні якості позашкільної освіти та молодіжних організацій, а також на розумінні й покращенні соціальних умов.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, можемо зробити висновок, що система позашкільної освіти США у своєму розвитку пройшла певний історичний період. Зміни, які відбувалися, пов'язані з низкою факторів, як-от: зміни в американській системі працевлаштування, зміни соціального середовища в неблагополучних районах, занепокоєння щодо догляду за дітьми, які самостійно організують своє позашкільне дозвілля, соціально-економічна політика. В основу виокремлення історичних етапів розвитку системи позашкільної освіти в США (початковий, популяризації, поширення, сучасний) було покладено особливості соціально-економічної політики уряду країни.

Водночас зауважимо, що дана наукова розвідка не вичерпує всіх аспектів проблеми, а на подальше вивчення пропонуємо проблеми методичного забезпечення виховання учнівської молоді в системі позашкільної освіти США.

Список використаних джерел

1. Barbieri M. *Extracurricular activities*. New York, NY: St.Martin's Press, 2009.
2. Capizzano J., Tout K., & Adams G. *Child care patterns of school-age children with employed mothers*. Washington, D.C.: The Urban Institute, 2000.
3. Emmer R. *Band*. New York, NY: Rosen Publishing Group, 2010.
4. Emmer R. *Cheerleading*. New York, NY: Rosen Publishing Group, 2010.
5. Emmer R. *Chorus*. New York, NY: Rosen Publishing Group, 2010.
6. Emmer R. *Community service*. New York, NY: Rosen Publishing Group, 2010.
7. Emmer R. *Drama club*. New York, NY: Rosen Publishing Group, 2010.
8. Emmer R. *School newspaper*. New York, NY: Rosen Publishing Group, 2010.
9. Foster C. R. *Extracurricular activities in the high school*. New York, NY: Read Books, 2008.
10. Halpern, R. A different kind of child development institution: the history of after-school programs for the low-income children. *Teachers College Record*. 2002. № 104. P. 178-211.
11. Keyserling M.D. *Windows and day care*. New York: National Council of Jewish Women, 1972.
12. Kleiber D.A. & Powell G.M. Historical change in leisure activities during after-school hours. In Mahoney, J.L., Larson, R.W., & Eccles, J.S. (Eds.) *Organized Activities As Contexts of Development: Extracurricular Activities, After-school and Community Programs*. 2005 (pp. 23-44).
13. Larson R. *Organized activities as contexts for development: Extracurricular activities, after-school and community programs*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2006.
14. Lord H., & Mahoney J.L. Neighborhood crime and self care: Risks for aggression and lower academic performance. *Developmental Psychology*. 2007. № 43. P. 1321-1333.
15. Lunenburg F. C., & Ornstein A. O. *Educational administration: Concepts and practices* (5th ed.). Belmont, CA: Wadsworth/Cengage Learning, 2008.
16. Morgan K. A child of the sixties: the great society, the new right, and the politics of federal child care. *Journal of Policy History*. 2001. № 13. P. 215-250
17. Newman S.A., Fox J.A., Flynn E.A., & Christenson W. *The prime time for juvenile crime or youth enrichment and achievement*. Washington, DC: Fight Crime Invest in Kids, 2000.
18. Riley D., & Steinberg J. Four popular stereotypes about children in self-care: Implications for family life educators. *Family Relations: Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*. 2004. № 53. P. 95-101.
19. Salzinger S., Feldman R.S., Stockhammer T., & Hood J. An ecological framework from understanding risk for exposure to neighborhood violence and the effects of exposure on children and adolescents. *Aggression and Violent Behavior*. 2002. № 7. P. 423-451
20. Seppanan P. & deVries D.K. *National Study of Before- and After-School Programs: Executive Summary*. National Institute on Out-of-School Time: Wellesley College, 1993.
21. U.S. Department of Labor. *Women in the labor force: A databook*. Retrieved December 27, 2005 from: <http://www.bls.gov/cps/wlf-databook2005.htm>
22. White S.H. The social roles of child study. *Human Development*. 2000. № P. 43, 284-288.
23. Zigler E., Marsland K., & Lord H. *The tragedy of child care in America*. New Haven, CT: Yale University Press, 2009.

| Матеріал надійшов до редакції: 14.03.2025 р. | Прийнято до друку: 05.04.2025 р. | Опубліковано: 30.04.2025 р. |

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-NC-SA 4.0).